

УДК [81'373.45-029:811.14];(811.111+811.161.2)(045)

GREEK BORROWINGS IN ENGLISH AND UKRAINIAN

ГРЕЦЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Ostapenko S.A. / Остапенко С.А.

s.ped.s., as.prof. / к.пед.н., доц.

ORCID: 0000-0002-3915-4854

Udovichenko H.M. / Удовіченко Г.М.

s.ped.s., as.prof. / к.пед.н., доц.

ORCID: 0000-0003-3731-0857

*Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Tramvaina 16, 50005*

*Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг, Трамвайна 16, 50005*

Анотація. В роботі розглядаються запозичення грецького походження у словниковому складі англійської та української мов. Автори аналізують приклади адаптації грецьких запозичень в різних сферах життя. Фокус уваги також зосереджено на чотирьох типах лексичних елементів з урахуванням походження слів: прямих (опосередкованих) запозиченнях, непрямих (безпосередніх), кальках та напівкальках, інтернаціоналізмах. Доведено, що цей підхід допомагає краще зрозуміти формування словникового складу та взаємозв'язок між мовами різних культур і епох.

Ключові слова: адаптація, запозичення, словниковий склад.

Abstract. The paper deals with the borrowings of Greek origin in the English and Ukrainian languages. The authors analyze examples of adaptation of Greek borrowings in various spheres of life. The focus is also on four types of lexical units, taking into account the origin of words: direct borrowings, indirect borrowings, calques and semi-calques, and internationalisms. It is proved that this approach helps to better understand the formation of vocabulary and the relationship between the languages of different cultures and epochs.

Key words: adaptation, borrowing, vocabulary.

Вступ

У словниковому складі будь-якої сучасної мови є певна кількість слів, які увійшли до нього з інших мов як запозичення. Запозичення – це процес, у результаті якого в мові з'являється і закріплюється певний іншомовний елемент. Це невід'ємна складова функціонування та історичної зміни мови, одне з основних джерел поповнення словникового запасу. Також це повноцінний елемент мови, що є частиною її лексичного багатства, служить джерелом нових коренів, словотворчих елементів. Вони можуть бути міжмовними та внутрішньомовними.

Вивчення лексичного складу мов є ключовим аспектом в розумінні їхньої структури та етимології. Одним із важливих джерел слів у словниках англійської та української мов є грецька мова. Грецьке походження у словниковому складі обох мов свідчить про глибокі історичні зв'язки та вплив культури та наукових досягнень давньогрецького світу на сучасні мови [5, с. 6].

Мета роботи – проаналізувати запозичення грецького походження у словниковому складі англійської та української мов.

Основні результати дослідження

У словниках англійської та української мов велика кількість слів має грецьке походження. Ці слова відображають широкий спектр сфер від науки та медицини до філософії та культури. Наприклад, у сфері науки грецьке походження виявляється у термінах, що визначають різні наукові дисципліни та поняття, такі як "біологія", "астрономія", "географія", "фізика" та інші. Ці слова свідчать про значний внесок давньогрецької науки у розвиток сучасного наукового світу. У медичній сфері також існують численні терміни з грецьким коренем, такі як "гіпоксія", "психіатрія", "онкологія" та багато інших, що відображають важливі аспекти медичної науки та практики [2, с. 58].

З урахуванням класифікації лексичних елементів: (прямі (опосередковані) запозичення, непрямі (безпосередні) запозичення, кальки та напівкальки, інтернаціоналізми), наведемо визначення та приклади для кожного з типів:

Прямі (опосередковані) запозичення – це слова або вирази, що безпосередньо запозичені з інших мов. Українська мова прийняла їх у свій словниковий склад без змін у формі та значенні:

футбол (від англ. "football")

комп'ютер (від англ. "computer")

телевізор (від англ. "television")

Непрямі (безпосередні) запозичення – це слова, які пройшли адаптацію до правил української мови, але їхнє походження з інших мов легко відслідкувати:

менеджер (від англ. "manager")

ресторан (від фр. "restaurant")

інформація (від фр. "information")

Кальки та **напівкальки** – це слова, що утворені за зразком іншої мови, але зберегли своє значення та спосіб вживання:

надзвичайна подія (калька від англ. "emergency")

напівзакритий (напівкалька від англ. "semi-closed")

Інтернаціоналізми – це слова, які мають спільне походження з іншими мовами і вживаються майже без змін у багатьох мовах світу:

континент (інтернаціоналізм, від лат. "continentis")

телефон (інтернаціоналізм, від грец. "tele" – далеко + "phone" – звук)

Крім того, грецьке походження можна помітити у словах, що вживаються в культурному та філософському контексті, таких як "демократія", "музика", "театр", "філософія" та інші, що свідчать про величезний вплив давньогрецької культури на сучасне суспільство. Отже, грецьке походження у словниках англійської та української мов свідчить про глибокі історичні та культурні зв'язки, а також про вагому спадщину давньогрецької цивілізації, яка продовжує жити через мову та культуру.

Перш за все, грецьке походження відображається у наукових та медичних термінах. Багато словосполучень у цих сферах мають грецькі корені, такі як "біологія" (biology), "геологія" (geology), "астрономія" (astronomy), "демократія" (democracy), "гіпоксія" (hypoxia), "психіатрія" (psychiatry) та багато інших.

Грецька мова впливає на культурну та літературну сферу. Багато словесних виразів та літературних образів мають грецьке походження і використовуються в англійській та українській літературі. Наприклад, слово "музика" (music) походить від грецького слова "μουσική" (mousikē), що означає "мистецтво муз" [4, с. 69]. Такі вирази як "поет" (poet), "філософ" (philosopher) та "драма" (drama) також мають грецьке коріння. У технічних та наукових галузях грецьке походження також виявляється у великій кількості термінів та термінології. Слова, як "телефон" (telephone), "телевізор" (television), "фотографія" (photography), "астронавт" (astronaut) та "географія" (geography), свідчать про вплив грецької мови у сфері технологій та наукових відкриттів [5,

с. 46].

Грецька мова, як одна з найвпливовіших давніх мов світу, має глибокий відбиток у словниковому складі багатьох сучасних мов, включаючи англійську та українську. Здебільшого, цей вплив проявляється через введення слів, які мають грецьке походження, і є необхідною частиною мовного багатства. Розглянемо деякі приклади слів з грецьким коренем, які активно використовуються в англійській та українській мовах [6, с. 67].

Демократія (Democracy):

- Англійська. Утворене від грецьких слів "demos" (народ) та "kratos" (влада), що означає "влада народу". Це поняття стало одним з основних принципів політичного устрою багатьох країн.
- Українська. В аналогічному контексті, "демократія" (демократія) використовується для позначення форми правління, де влада належить народові.

Географія (Geography):

- Англійська. Походить від грецьких слів "geo" (земля) та "grapho" (писати), що означає "писати про землю". Це наука, що вивчає поверхню Землі, її фізичні особливості та людську діяльність на ній.
- Українська. Також вживається для позначення науки, що досліджує географічні об'єкти та процеси.

Телефон (Telephone):

- Англійська. Походить від грецьких слів "tele" (далеко) та "phōnē" (звук), що буквально означає "далекий звук". Це пристрій для передачі звукових сигналів на відстань.
- Українська. "Телефон" (телефон) використовується для позначення аналогічного пристрою, що передає звукові сигнали.

Медицина (Medicine):

- Англійська. Походить від грецького слова "medomai" (лікую), що стало основою для поняття "medicus" (лікар). "Медицина" означає науку та практику лікування хвороб і захворювань.

- Українська. Також використовується для позначення галузі науки та медичної практики.

Психологія (Psychology):

- Англійська. Походить від грецьких слів "psyche" (душа) та "logos" (вчення), що означає "вчення про душу". Це наука, що вивчає розумові процеси та поведінку людини.
- Українська. Використовується для позначення науки про психічні процеси та поведінку людини.

Технологія (Technology):

- Англійська. Походить від грецького слова "techne" (мистецтво, ремесло) та "logia" (вчення), що означає "вчення про мистецтво". Це наука про застосування знань для вирішення практичних завдань.
- Українська. "Технологія" використовується для позначення сукупності прийомів та методів виробництва [7, с. 69].

Ці слова не лише відображають культурні та історичні зв'язки, але й підкреслюють глибину та різноманітність мовного спадку.

Грецьке походження у словниковому складі англійської та української мов є важливою складовою лінгвістичної спадщини, яка відображається у великій кількості слів, що мають грецькі корені. Ці слова, хоч і належать до різних мовних систем, виявляють як спільні, так і відмінні риси в своїй структурі та вживанні.

Однією зі спільних рис є широке використання грецьких слів у науковій та технічній термінології. Наприклад, слова "біологія", "географія", "медицина", "психологія" та "технологія" знайшли своє застосування як у англійській, так і в українській мові, що свідчить про важливість грецької мови у розвитку наукових дисциплін. Крім того, грецьке походження спільне у використанні літературних та культурних термінів. Слова, як "драма", "поет", "філософія" та "демократія", відображають глибокі культурні та історичні зв'язки, що об'єднують англійську та українську мови через спільне використання грецьких коренів [24, с. 11].

Проте, відмінні риси також присутні у використанні грецьких слів у порівнювальних мовах. Наприклад, в англійській мові грецькі слова частіше використовуються у наукових термінах та технічних концепціях, тоді як українська мова може більше підкреслювати їх літературні та культурні аспекти [25, с. 89].

Відмінності в використанні грецьких слів в англійській та українській мовах вказують на різноманітні аспекти їхнього функціонування та семантики в межах кожної мовної системи. Це може бути пов'язано з різними історичними, культурними та соціальними контекстами, що впливають на сприйняття та використання слів.

Висновки

Грецькі корені активно використовуються в науковій, технічній та культурній термінології англійської та української мов. Це свідчить про важливість грецької мови у розвитку різноманітних галузей знань та культурних аспектів.

Незважаючи на те, що англійська та українська мови мають свої власні корені та етимологічні джерела, запозичення з грецької мови відіграють значну роль у їхньому лексичному складі. Аналізуючи частоту використання запозичень, можна зробити висновок про важливі теми та сфери, які вплинули на мовний контакт між англійською, українською та грецькою мовами. Наприклад, області науки, медицини, технологій та філософії часто мають велику кількість запозичень, оскільки ці галузі активно співпрацюють та обмінюються знаннями та термінологією між різними мовами. Також можна зазначити, що частота використання запозичень може варіюватися в залежності від історичних, культурних та політичних факторів. Наприклад, періоди імперіалізму та колоніалізму можуть призвести до збільшення кількості запозичень з мов націй-завойовників. Така динаміка використання запозичень відображає процеси культурного обміну та взаємодії між народами.

Отже, порівняльний аналіз грецького впливу на словниковий склад англійської та української мов показав, що ці мови мають багатогранну та

різноманітну лінгвістичну спадщину, яка відображає їхню історію, культуру та науковий прогрес. Вивчення цих аспектів допомагає розкрити багатогранність та різноманіття мовних та культурних зв'язків, які існують між мовами світу.

Література:

1. Jóźwikiewicz, Przemysław. Терміни грецького та латинського походження в українській мікологічній лексиці. *Лінгвістичні студії*. 2018. С. 129–135.
2. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 464 с.
3. Головач У., Паранько Р. Адаптація грецьких і латинських власних та загальних назв на тлі українських правописних суперечок. *Матеріали Правописного семінару імені Олекси Горбача кафедри філології УКУ*. 2020. С. 225–260.
4. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Київ : Нова книга, 2003. 153 с.
5. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: підруч. для студ. ін-тів і фак. іноз. мови. Харків : Основа, 1993. 255 с.
6. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. Вінниця : Нова Книга, 2007. С. 11–13.
7. Смирнова Л. Д. До проблеми запозичених та іншомовних слів. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Т. 119. Вип. 106. 2009. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=10&s=10&t=119>]

Стаття відправлена: 14.06.2024 р.

© Остапенко С.А., Удовіченко Г.М.